

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ได้กล่าวถึง การพัฒนาคุณลักษณะ
ลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ว่า การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สามารถพัฒนา
ผ่าน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โครงการต่าง ๆ
และกิจวัตรประจำวันของผู้เรียน ซึ่งเกิดขึ้นตลอดเวลา มีพัฒนาการและการสั่งสมพฤติกรรม
ผ่าน การขัดเกลาผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษา
จะบรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ ต้องอาศัยการบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย
ที่ต้องมุ่งขัดเกลา บ่มเพาะ ปูปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2553 : 76) ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติ
การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545) มาตรา 6
การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ
สติปัญญา ความรู้และคุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับ
ผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2
พ.ศ. 2545) มาตรา 4 กล่าวว่า การศึกษาหมายความว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญ
งอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรม การสืบสานวัฒนธรรม
การสร้างสรรค์องค์ความรู้ อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคมการเรียนรู้และปัจจัย
เกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และมีอีกหลายหมวดหลายมาตราที่กำหนด
ไว้เป็นแนวปฏิบัติอาทิหมวด 1 มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้
เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรมมีจริยธรรมและ
วัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มาตรา 8 (2) ให้สังคมมี
ส่วนร่วมในการจัดการศึกษา หมวด 4 มาตรา 24 (4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสาน
สาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและ

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ไว้ในทุกวิชา (6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ที่มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) . 2545 : 2-15) การจัดการศึกษาจึงให้ความสำคัญกับผู้เรียน ทั้งด้านความรู้ คุณธรรม ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา และทักษะในการดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ และมีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550–2554) ได้สรุปสาระสำคัญไว้ว่า ประเทศไทยต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในหลายบริบท ทั้งที่เป็นโอกาสและข้อจำกัดต่อการพัฒนาประเทศ จึงต้องมีการเตรียมความพร้อมของคนและระบบให้สามารถปรับตัวพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคตและแสวงหาประโยชน์อย่างรู้เท่าทันโลกาภิวัตน์ การเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อสถานะของประเทศไทยอย่างมากประการหนึ่งคือ สถานะด้านสังคม ซึ่งแนวโน้มของบริบทการเปลี่ยนแปลง คือ คุณธรรมและจริยธรรมของคนไทยลดลง ขณะเดียวกันวัฒนธรรมและระบบคุณค่าที่ดีงาม ของสังคมไทยเริ่มเสื่อมถอย ซึ่งเป็นผลกระทบมาจากการเลื่อนไหลทางวัฒนธรรมจากต่างชาติ เข้ามารูประเทศไทย ผ่านสื่อ และเทคโนโลยีสารสนเทศ เด็กและเยาวชนยังขาดทักษะในด้านการคิด วิเคราะห์ อย่างเป็นระบบ ไม่สามารถคัดกรอง และเลือกรับวัฒนธรรมที่ดี ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยน ค่านิยมและพฤติกรรมที่เน้นวัตถุนิยม ขาดจิตสำนึกสาธารณะให้ความสำคัญกับส่วนตน มากกว่าส่วนรวมนำไปสู่ปัญหาทางสังคมต่าง ๆ นอกจากนั้น สถาบันหลักทางสังคมที่มีบทบาทสำคัญต่อการปลูกฝังศีลธรรมให้สำนึกในคุณธรรมจริยธรรม และอบรมหล่อหลอมให้ ความรู้แก่เด็กและเยาวชนมีความเข้มแข็งลดลง สถาบันครอบครัวที่เคยมีระบบเครือญาติในการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีความเข้มแข็งในการอบรมสั่งสอนและปลูกฝังศีลธรรมและค่านิยมที่ดี งามให้แก่ลูกหลานเริ่มประาะบางลง เนื่องจากต้องดิ้นรนทางเศรษฐกิจมากขึ้น ผนวกกับวิถีชีวิตสมัยใหม่มีผลให้ความเชื่อศรัทธาในหลักศาสนาเสื่อมถอย สถาบันการศึกษาก็เปลี่ยน จากในอดีตที่มีสัมพันธ์เชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับสถาบันครอบครัวและสถาบันทางศาสนา ทำให้เด็กและเยาวชนมีจริยธรรมและความรู้ในการดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคม แต่ปัจจุบันเป็นระบบการศึกษาที่มุ่งเน้นหลักวิชา ให้ความสำคัญกับใบรับรองการศึกษา มากกว่าความรู้ที่นำมาปฏิบัติจริง การเรียนการสอนเน้นการท่องจำมากกว่าความเข้าใจและ

นำไปปฏิบัติได้ และไม่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของคน ในสังคม (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550 – 2554) อันเป็นสาเหตุในการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวถึง การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 ไว้ว่า จากคำแถลงนโยบายของรัฐบาล (นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ) ที่แถลงต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2551 มุ่งเน้นให้มีการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้มอบหมายให้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ทำการศึกษา สังเคราะห์เอกสารรายงานที่เกี่ยวข้องของผลการศึกษาปฏิรูปการศึกษา 9 ปีที่ผ่านมา พบว่า มีหลายเรื่องที่ประสบความสำเร็จ และมีหลายเรื่องที่ต้องเร่งปรับปรุงแก้ไขพัฒนาและสานต่อ และได้เสนอกรอบแนวทางการปฏิรูปการศึกษา คือการปฏิรูปการศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยศึกษาประเด็นปัญหาในการศึกษาและการเรียนรู้ที่ยืดโยงกัน และเน้นการปรับปรุงแก้ไขอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ การเพิ่มโอกาสทางการศึกษา และการส่งเสริมการมีส่วนร่วม โดยกำหนดประเด็นสำคัญของระบบการศึกษาและเรียนรู้ที่ต้องปฏิรูปอย่างเร่งด่วน 6 ประการหลัก คือ พัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ พัฒนาคุณภาพพลุยุคใหม่ พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ และพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่ และได้มีมาตรการหลัก เช่น พัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ (พัฒนาคุณภาพการศึกษาและเรียนรู้) มาตรการหลัก 3) ส่งเสริมบทบาทของครอบครัวในการพัฒนาการเรียนรู้ของบุตรหลานในทุกระดับ/ประเภทการศึกษา พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ 5) ส่งเสริมสภาพแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น สังคม เพื่อเอื้อต่อการศึกษาและเรียนรู้ในชุมชน ท้องถิ่น พัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่ (ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคคลครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นในการจัดการศึกษาและสนับสนุนการศึกษาให้มากขึ้น 9) ส่งเสริมสนับสนุนสถาบันครอบครัว สถาบันศาสนาและสถาบันการศึกษา ภาคเอกชน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ และสถาบันสังคมอื่น ร่วมจัดการศึกษาและการเรียนรู้การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และเน้นคุณลักษณะอันพึงประสงค์แก่ผู้เรียนมากขึ้นในรูปแบบที่หลากหลาย (ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง พ.ศ. 2552-2561) ซึ่งสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ตามนโยบายสถานศึกษา 3 ดี กระทรวงศึกษาธิการ

แผนยุทธศาสตร์ตามนโยบายสถานศึกษา 3 คือ กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดกรอบแนวคิดไว้ว่า การจัดการศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน กระบวนการจัดการศึกษาที่สมบูรณ์เปรียบเสมือนเหรียญสองด้าน ด้านหนึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนและจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแต่ละช่วงชั้น เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ มีทักษะในการดำรงชีวิตที่เกิดจากการฝึกหัด สามารถใช้ความรู้ความสามารถให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาตนเองและการประกอบอาชีพ อีกด้านหนึ่ง คือ การบ่มเพาะ กล่อมเกลา ปลูกฝัง และปลูกจิตสำนึก เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมมีความรับผิดชอบต่อตนเอง สังคม ชุมชนและสิ่งแวดล้อม เกิดความตระหนักในบทบาทหน้าที่ซึ่งในจิตใจ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข สถานศึกษาทุกระดับ ทุกสังกัด และหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุน และร่วมจัดการศึกษาและพัฒนาผู้เรียนอย่างเหมาะสม โดยประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วนจัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นภารกิจทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านประชาธิปไตย (Democracy) ด้านคุณธรรมจริยธรรมและความเป็นไทย (Decency) และด้านภูมิคุ้มกันภัยจากยาเสพติด (Drug-Free) (แผนยุทธศาสตร์ตามนโยบายสถานศึกษา 3 คือ กระทรวงศึกษาธิการ 2551ก : 1)

สำนักพัฒนากิจกรรมนักเรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้จัดทำโครงการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมดนตรี นาฏศิลป์ กีฬาไทย และพื้บ้าน ซึ่งหลักการและเหตุผลของโครงการกล่าวว่า การสร้างจิตสำนึกความเป็นไทยให้เด็ก และเยาวชน ได้ตระหนักถึงความเป็นชาติไทย สิ่งสำคัญประการหนึ่ง คือ การได้เรียนรู้ในด้านดนตรี นาฏศิลป์ กีฬาไทย และพื้บ้าน เพราะดนตรี นาฏศิลป์ กีฬาไทย และพื้บ้าน เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สะท้อนวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของบรรพบุรุษไทย โดยได้ผสมผสานภูมิปัญญาในแต่ละเรื่องไว้อย่างกลมกลืน และชาญฉลาด เมื่อเด็ก และเยาวชนได้เรียนรู้ถึงความเป็นมา รู้คุณค่า และเกิดทักษะทางด้านดนตรี นาฏศิลป์ กีฬาไทย และพื้บ้าน จะทำให้เกิดความซาบซึ้ง รักและหวงแหนเกิดการอนุรักษ์ สืบทอดมรดกอันล้ำค่า ทางดนตรีไทย ดนตรี นาฏศิลป์ กีฬาไทย และพื้บ้าน จากบรรพบุรุษให้ยั่งยืนสืบไปในสังคมไทย และชาติไทย กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้จัดทำโครงการพัฒนาคุณธรรม และสร้างจิตสำนึกความเป็นไทย เพื่อพัฒนาเด็กไทยอย่างยั่งยืน เพื่อเป็นการปลูกฝัง พัฒนาคุณภาพเด็กและเยาวชนไทยให้มีสำนึกความเป็นไทย มีสุนทรียภาพทางด้านอารมณ์ ไม่ข้องเกี่ยวและห่างไกลจากยาเสพติด รวมทั้งรักและหวงแหนในการอนุรักษ์ มรดกทางวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นแสดงถึงความเป็นชาติไทย

กิจกรรมที่กำหนดขึ้นมี 5 กิจกรรมหลัก 2 ใน 5 กิจกรรมของการดำเนินงาน คือ กิจกรรมส่งเสริมคนตรี นาฏศิลป์ไทย-พื้นบ้าน และกิจกรรมกีฬาไทย/กีฬาพื้นบ้าน โดยคาดหวัง

ผลสำเร็จของการดำเนินงานจะสามารถปลูกฝังจิตสำนึกของความเป็นไทยให้แก่เด็ก และเยาวชนไทย เกิดความซาบซึ้งในคุณค่าของคนตรี นาฏศิลป์ กีฬาไทย และพื้นบ้าน อันจะส่งผลถึงความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนของสังคมไทยสืบไป (โครงการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมคนตรี นาฏศิลป์ กีฬาไทย และพื้นบ้าน กระจายอัครดำเนิน)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กล่าวถึง ข้อค้นพบในการศึกษาวิจัยและติดตามผลการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงประเด็นที่เป็นปัญหาและความไม่ชัดเจนของหลักสูตรหลายประการ ทั้งในส่วนของเอกสารหลักสูตร กระบวนการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ และผลผลิตที่เกิดจากการใช้หลักสูตร ซึ่งปัญหาสำคัญประการหนึ่ง ได้แก่ คุณภาพของผู้เรียนในด้านความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์อันยังไม่เป็นที่น่าพอใจ ประกอบกับข้อมูลจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคนในสังคมไทย และจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ในการพัฒนาเยาวชนผู้ศตวรรษที่ 21 จึงเกิดการทบทวนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งเป็นหลักสูตรที่มีความเหมาะสม ชัดเจน ทั้งเป้าหมายของหลักสูตรในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และกระบวนการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ โดยได้มีการกำหนดวิสัยทัศน์ จุดหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่ชัดเจน เพื่อใช้เป็นทิศทางในการจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนในแต่ละระดับ ซึ่งในหลักสูตรได้กำหนดให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลกไว้ 8 ประการ คือ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ (หลักสูตรแกนกลาง

การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. 2551 : 1) และได้จัดทำแนวทางการพัฒนาการวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ฉบับใช้ในโรงเรียนนาร่อง เพื่อเป็นแนวทางสำหรับสถานศึกษา ผู้บริหาร ผู้สอนใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนต่อไป และมีคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่ 293/2551 ลงวันที่ 11 กรกฎาคม 2551 กำหนดให้สถานศึกษาในสังกัด จัดการเรียนการสอนโดยใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ปีการศึกษา 2553 ให้ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ 5 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551ข : 2)

ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กล่าวไว้ว่า กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเป็นกลุ่มสาระที่ช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจินตนาการทางศิลปะ ชื่นชมความงาม มีสุนทรียภาพ ความมีคุณค่า ซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตมนุษย์ กิจกรรมทางศิลปะช่วยพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม ตลอดจนการนำไปสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง อันเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพได้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจมีทักษะวิธีการทางศิลปะ เกิดความซาบซึ้งในคุณค่าของศิลปะ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงออกอย่างอิสระในศิลปะแขนงต่าง ๆ ประกอบด้วยสาระสำคัญคือ ทศนศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์ (ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ. 2551 : 1)

นาฏศิลป์เป็นศิลปะที่ให้ความบันเทิงใจด้วยการร้องรำทำเพลงมีลักษณะที่อ่อนช้อยงดงามซึ่งเป็นศิลปวัฒนธรรมของชาติอย่างหนึ่ง มีการรักษาสืบเนื่องมาแต่โบราณจนเป็นแบบแผนและในบางส่วนถึงแม้ว่าจะเป็นแบบแผนมาจากต่างชาติก็ได้นำมาปรับปรุงให้กับหลักศิลปะและจารีตประเพณีของคนไทยจนเป็นศิลปะแบบหนึ่งของชาติ ซึ่งมีจิตใจอันละเอียดอ่อนของคนไทย ดังนั้น นาฏศิลป์ไทย จึงเป็นสมบัติทางศิลปะและเป็นวัฒนธรรมของชาติไทย สืบมาจนถึงปัจจุบัน (อาภรณ์ มนตรีศาสตร์. 2540 : 3) ผู้วิจัยเป็นครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (สาระนาฏศิลป์) เห็นว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สาระนาฏศิลป์ ควรจัดสาระการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของสังคม ในชุมชน เปิดโอกาสให้สังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ผู้มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนาและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ จึงได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักการเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยมีความเชื่อว่า การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ รักความเป็นไทย โดยใช้ศิลปะการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้าน จะสามารถการพัฒนาคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ รักความเป็นไทยของนักเรียนได้ ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้อาจเป็นแนวทางให้ครูผู้สอนและผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเห็นความสำคัญ ตระหนักและมุ่งมั่นที่จะพัฒนาคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ของผู้เรียนด้านอื่น ๆ ต่อไป

คำถามการวิจัย

การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ รักความเป็นไทย โดยใช้ศิลปะการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้าน มีกระบวนการอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสำรวจความต้องการ การนำศิลปะการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้าน สำหรับจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ในโรงเรียนบ้านหนองปลิง
2. เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ รักความเป็นไทย ของนักเรียนโรงเรียนบ้านหนองปลิง โดยใช้ศิลปะการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้าน

ขอบเขตการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ ได้มาด้วยการเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนบ้านหนองปลิง จำนวน 9 คน เพราะในปีการศึกษา 2552 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีจำนวน 9 คน
2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านหนองปลิง ได้แก่
  - 2.1 ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนบ้านหนองปลิง จำนวน 9 คน เพราะในปีการศึกษา 2552 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีจำนวน 9 คน จำนวนผู้ปกครองจึงใช้ 9 คน
  - 2.2 ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านหนองปลิง จำนวน 6 คน เนื่องจากในทำเนียบภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความรู้ความสามารถด้านดนตรีและนาฏศิลป์ มีจำนวน 6 คน
  - 2.3 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนบ้านหนองปลิง จำนวน 9 คน เนื่องจากเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงมีจำนวน 9 คน
3. กรอบเนื้อหา ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระที่ 3 นาฏศิลป์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มาตรฐาน ศ 3.2 : เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างนาฏศิลป์ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของนาฏศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล ตัวชี้วัด 2. ระบุหรือแสดงนาฏศิลป์ นาฏศิลป์

พื้นที่บ้านที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมและประเพณี สาระการเรียนรู้แกนกลาง การแสดงนาฏศิลป์ ประเภทต่าง ๆ นาฏศิลป์พื้นบ้าน

4. ระยะเวลา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552

5. สถานที่วิจัย โรงเรียนบ้านหนองปลิง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกจนเป็นนิสัยที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน อันเป็นพฤติกรรมที่โรงเรียนและชุมชนต้องการ คือ มีมารยาทงดงามแบบไทย มีสัมมาคารวะ และร่วมอนุรักษ์-เผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมไทย

2. การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ รักความเป็นไทย โดยใช้ศิลปะการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้าน หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระนาฏศิลป์ โดยนำศิลปะการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้าน เรื่อง เช็งเก็บเห็ด และเช็งกลองยาว เพื่อปลูกฝังให้นักเรียน เกิดความภาคภูมิใจในขนบธรรมเนียมประเพณี และ ศิลปวัฒนธรรมไทย ส่งผลให้นักเรียนมีมารยาทงดงามแบบไทย มีสัมมาคารวะ และร่วมอนุรักษ์-เผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมไทย อย่างมีคุณค่าและได้รับการยอมรับ

3. ศูนย์สนทนา หมายถึง การสื่อสารโดยกลุ่มคนมีการเปิดประเด็น การสนทนา กำหนด กฎ กติกา มารยาท อย่างหลวมๆ เป็นการพูดด้วยความรับผิดชอบ การฟังอย่างมีเหตุผลและมีสติ เพื่อสร้างกระบวนการคิดร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ โดยไม่มีความขัดแย้ง

4. ศิลปะการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้าน หมายถึง ศิลปะการเคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของร่างกายในการร่ายรำให้มีลีลางดงาม ในการวิจัยครั้งนี้ คือ การแสดงเช็งเก็บเห็ดและเช็งกลองยาว โดยใช้ดนตรีพื้นบ้านประกอบการรำ มีความเรียบง่าย และมีอิสระในการแสดงออก ซึ่งแสดงถึงเอกลักษณ์ของบ้านหนองปลิง ตำบลหนองปลิง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

5. แผนการจัดการเรียนรู้ หมายถึง เอกสารที่ครูผู้สอนจัดเตรียมไว้ล่วงหน้าอย่างมีระบบ มีเป้าหมายชัดเจน ซึ่งครูผู้สอนต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามจุดประสงค์และจุดหมายตามที่กำหนด ประกอบด้วย สาระสำคัญ ตัวชี้วัด จุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อ/แหล่ง

เรียนรู้ การวัดและประเมินผล มีทั้งหมด 6 แผนที่ 1 ประวัติความเป็นมาของการแสดง
เชิงเกี้ยวเกียด แผนที่ 2 ทำรำเบื้องต้น แผนที่ 3 ทำรำท่าที่ 1-3 แผนที่ 4 ทำรำท่าที่ 4-6
แผนที่ 5 ทำรำท่าที่ 7-9 แผนที่ 6 การแปรแถวและทำรำทุกท่ารำจนจบเพลง

6. ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง บุคคลซึ่งอยู่ในเขตบริการของโรงเรียนบ้าน
หนองปลิง ที่มีความรู้ ความเข้าใจ ความเชี่ยวชาญด้านดนตรี-นาฏศิลป์ และมีประสบการณ์
เกี่ยวกับวิถีชีวิตชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างลึกซึ้ง ปมพะาะจนเป็นความรู้ที่ฝังลึกในตัว
บุคคลเป็นที่ยอมรับและเชื่อถือของบุคคลทั่วไป นอกจากนั้นยังเป็นผู้ที่สามารถถ่ายทอด
ความรู้ของตนเองให้กับบุคคลอื่นได้

7. โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนบ้านหนองปลิง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มหาสารคาม เขต 1

8. นักเรียน หมายถึง ผู้ศึกษาเล่าเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2
ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนบ้านหนองปลิง จำนวน 9 คน

9. ผู้ปกครองนักเรียน หมายถึง บิดา มารดา หรือผู้ที่ดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิด
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนบ้านหนอง
ปลิง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1
จำนวน 9 คน

10. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง คณะบุคคลที่ผ่านการคัดเลือก
/สรรหา และได้รับการแต่งตั้งเป็นกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนบ้านหนองปลิง
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1
จำนวน 9 คน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. นักเรียนโรงเรียนบ้านหนองปลิง มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ รักความเป็นไทย
โดยมีพฤติกรรมบ่งชี้ มีมารยาทงดงามแบบไทย มีสัมมาคารวะ และร่วมอนุรักษ์-เผยแพร่
ศิลปวัฒนธรรมไทย สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

2. ผลการวิจัยในครั้งนี้ สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์
รักความเป็นไทยของนักเรียน โรงเรียนบ้านหนองปลิง และโรงเรียนที่มีบริบทคล้ายกับ
โรงเรียนบ้านหนองปลิงได้